

Napo bīstamo situāciju medības. Pirmā stunda – bīstamo situāciju atpazīšana (9–11 gadi)

Norādījumi pedagogiem

Nekad nav par agru iepazīstināt bērnus ar galvenajiem drošības jautājumiem, ar kuriem pieaugušie sastopas savā darba vidē.

Napo ir saistošs tēls, kas palīdz bērniem domāt par drošību, izprast to un rīkoties tā, lai neviens neciestu nelaimes gadījumā. Plašāka informācija par Napo atrodama, noklikšķinot uz saites: <http://www.napofilm.net/lv/who-is-napo>. Tur pieejamas vairākas filmas ar Napo kā galveno varoni, kuras iespējams noskatīties un izmantot mācību stundās bez maksas.

Šajā mājas lapā ir pieejamas idejas, kuras jūs varat izmantot, lai palīdzētu iekļaut dažādus drošības aspektus stundās jau esošā mācību plāna ietvaros kā papildus darba metodi. Tās var izmantot vai nu kā atsevišķu mācību stundu (piemēram, audzināšanas stundu vai sociālo zinību stundu) vai arī to var iekļaut kādā plašākā projektā kā daļu. Galvenais mērķis ir izmantot Napo filmas, lai mācītu bērniem parūpēties par sevi un citiem un spēt atpazīt bīstamas situācijas.

Mēs esam arī sagatavojuši pilnu mācību stundas plānu kā piemēru tam, kā šīs idejas var izmantot. Pirmajā sadaļā ir dota pamatinformācija par konkrēto mācību stundu un tai nepieciešamajiem materiāliem. Pēc tam seko sīkāk izstrādāts trīsdaļīgs stundas plāna piemērs ar papildus idejām, kas ļauj pedagogiem radoši strādāt.

Mācību stundas plāna palīglapas trešajā sadaļā ir pieejama pamatinformācija par drošības un veselības jautājumiem, kas aktuāli konkrētajā mācību stundā.

Mācību mērķi

1. stunda –

Napo bīstamo situāciju medības: Bīstamo situāciju atpazīšana

- Zināt bīstamās situācijas izglītības iestādē un mājās
- Novērtēt dažādus riska līmeņus
- Darboties grupā, lai sagatavotu materiālus, ar kuru palīdzību parādīt, kas ir apgūts

Darba plāns

Skatīt detalizētu stundas plānu *

40/45 minūtes

Apdraudējumu medības

Noskatieties Napo klipus, kas paredzēti šai stundai: www.napofilm.net/lv/napo-for-teachers/risks-hazards-identification/video

Filma: Riskantais bizness

Aina – Riski mājās

Aina – Novērtē risku

- Apspriediet un formulējiet filmas ainās parādītās bīstamās situācijas un jautājiet, kādas citas bīstamās situācijas viņi zina. Mudiniet bērnus paskaidrot, kas ir bīstama situācija un tās iespējamās sekas (skatīt palīglapu).
- Izdaliet bīstamo situāciju atpazīšanas darba lapas – plakātus un lūdziet bērnus uzlīmēt līmlapiņu (atzīmēt ar krāsu zīmuliem) ikvienā vietā, kur viņi saskata bīstamo situāciju.
- Veiciet pārgrupēšanu un lūdziet bērniem katram atsevišķi pateikt, ko viņi ir norādījuši kā bīstamo situāciju.

Nepieciešamie materiāli

- Napo filmas kips (ir pieejams)
- Līmlapiņas (vai krāsu zīmuli)
- Bīstamo situāciju atpazīšanas lapas – plakāti

Lai lejupielādētu pieejamos materiālus, ejiet uz: <http://www.napofilm.net/lv/napo-for-teachers/Resources>

Sasaiste ar citām mācību tēmām

Sociālās zinības

- Sadzīvē izmantotās vielas, tostarp medikamenti, var būt kaitīgi, ja tos lieto nepareizi
- Apzināties drošības pamatprincipus un zināt cilvēkus, kas var viņiem palīdzēt bīstamā situācijā
- Apzināties, kā viņu uzvedība ietekmē citus cilvēkus
- Apzināties, ka ikdienā izmantojamās lietas, materiāli un fiziskiem procesiem, var būt bīstami, izvērtēt riskus un veikt darbības, lai samazinātu riskus sev un citiem
- Izglītojamiem būtu jāsaņem ieskaits par ķīmisko vielu un maisījumu izmantošanu mājās, to marķēšanu un lietošanu
- Dabisku un mākslīgu vielu lietošana

Svešvaloda/dzimtā valoda

- Izveidot vienkāršu stāstu ar struktūru (t.sk. ievadu un nobeigumu)

* Detalizēts stundas plāns

Apmācību rezultāts

Izglītojamie spēj izskaidrot, kādi riski pastāv viņam un viņa draugiem izglītības iestādes apkārtnē un mājās

Stundas mērķi

- Zināt riskus un apdraudējumus izglītības iestādē un mājās
- Izvērtēt dažāda līmeņa riskus

Sākums

5 minūtes

Pedagogs parāda šai stundai paredzēto Napo klipu

- Kas ir bīstama situācija?
- Kāpēc mums būtu jānovērš bīstamās situācijas sev un citiem?

Iespējamās darbības:

40 minūtes

Parādiet šai stundai paredzētās pārējās ainas.

1. Pedagogs vada diskusiju, kuras rezultātā tiek izveidota Napo filmā parādīto bīstamo situāciju sarakstus.
2. Diskusijā ir iekļauti arī jautājumi, kāpēc klips ir labs, lai mums atgādinātu par riskiem.
3. Pedagogs mudina izglītojamos paskaidrot, kas ir bīstamā situācija un tās sekas.
4. Izdaliet bīstamo situāciju atpazīšanas plakātus un lūdziet bērnus uzlīmēt līmlapiņu ikvienā vietā, kur viņi saskata apdraudējumu (iespējams bīstamās situācijas atzīmēt arī ar krāsu zīmuliem).
5. Veiciet pārgrupēšanu un lūdziet bērniem katram atsevišķi pateikt, ko viņi ir norādījuši kā bīstamās situācijas un kāpēc.

Apkopojums un novērtējums

Stundas beigās izglītojamie var sacerēt dziesmu, repu vai ritmisku dzejoli, kas apkopo to, ko viņi ir iemācījušies par bīstamo situāciju medībām.

Pedagogs un izglītojamie novērtē, ko ir iemācījušies, izmantojot šo rīku:

Zelts: Es varu izskaidrot vismaz trīs veidu riskus vai bīstamās situācijas man un citiem. Es varu izvērtēt riska līmeni.

Sudrabs: Es varu izskaidrot viena veida bīstamo situāciju vai risku (sev un citiem) mājās un klasē.

Bronza: Es varu izskaidrot, kas ir bīstama situācija.

Papildu darbs

Iepazīstināt ar/apspriest dažādus tipiskos riskus, ar ko cilvēki var saskarties ikdienā, balstoties uz Napo klipu izlasi (negadījumi uz ceļa, elektrība, paslīdēšana un paklupšana, kritieni no augstuma – piemēram, trepēm), ķīmiskās vielas, troksnis.

Sarakstu ar iespējamajiem Napo klipiem papildu darbam var atrast šeit:

www.napofilm.net/lv/napos-films

Bīstamo situāciju atpazīšanas darba lapa – plakāts

Apskatiet bīstamās mājas BŪVLAUKUMU

4/9

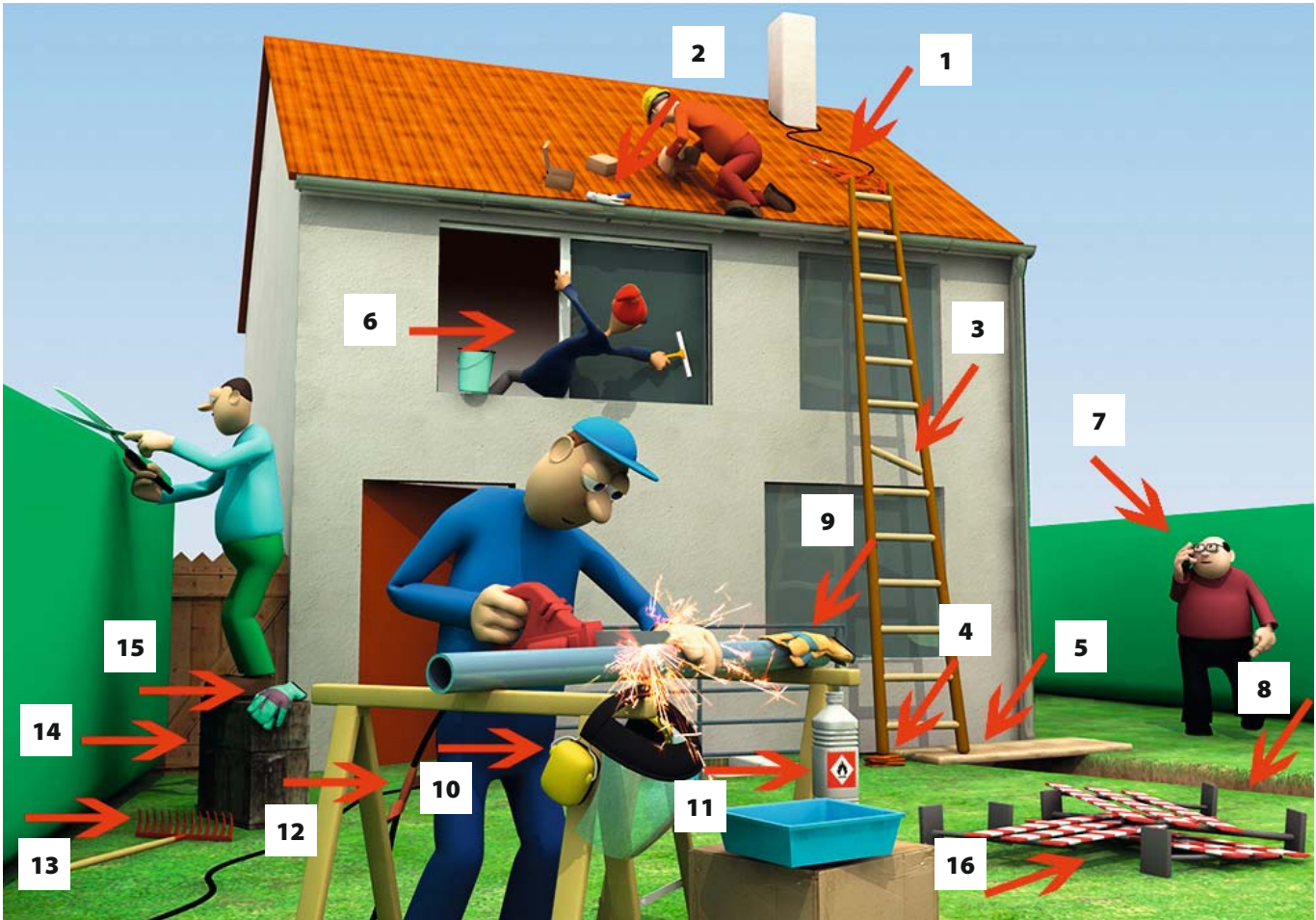
Bīstamo situāciju medības/atzīmēšana – Atskaites lapa (izvēles līdzeklis)

Vārds (izglītojamais/ grupa) _____

Kāds risks? Paskaidrot, kas rada bīstamību	Kur? Paskaidrot, kur tas ir

Bīstamā māja: RISINĀJUMI

- 1) Strādnieks uz jumta (neizmanto iekares), iekare piesieta pie skursteņa, kas nav piemērots stiprinājuma punkts.
- 2) Darbarīki izmētāti pa jumtu – var nokrist.
- 3) Salūzis trepju kāpslis – risks nokrist.
- 4) Trepes novietotas uz nelīdzenas virsmas – risks nokrist.
- 5) Trepes atbalstītas pret vēl vienu nelīdzenu virsmu – risks nokrist.
- 6) Sieviete vārdā Napete (neizmanto iekari) izliekusies ārā pa logu, lai to notīrītu – risks nokrist.
- 7) Priekšnieks būvlaukumā runā pa tālruni. Viņa uzmanība ir novērsta, un viņš tik viegli nevarēs pamanīt briesmas.
- 8) Nemarkēta tranšeja (pakļupšanas/iekrišanas risks).
- 9) Napo nav uzvilcis pieejamos individuālos aizsardzības līdzekļus – cimdus.
- 10) Napo neizmanto pieejamos dzirdes aizsardzības līdzekļus.
- 11) Dzirksteles blakus uzliesmojošam šķidrumam – ugunsgrēka risks.
- 12) Aiz vada var aizķerties (tas salabots ar līmlenti).
- 13) Var aizķerties aiz darbarīka (grābekļa), kas nomests zemē.
- 14) Balansēšana uz koka kastes tā vietā, lai izmantotu drošas trepes – risks nokrist.
- 15) Nav uzvilkti pieejamie aizsargcimdi.
- 16) Aizķeršanās risks aiz zāliena vidū pamestām barjerām.

PALĪGLAPA PEDAGOGIEM

Napo bīstamo situāciju medības.

Pirmā stunda – bīstamo situāciju atpazīšana

Napo filmā... Riskantais bizness

Riskantais bizness ir īsa filmiņa par bīstamajām situācijām un riskiem darbā, nepieciešamību izvērtēt riskus un rīkoties, lai darbavietas padarītu drošākas un veselībai nekaitīgākas. Filmā apskatītas dažas no visbiežāk izplatītajām bīstamajām situācijām, kuras bieži var novērst pēc šāda principa: „Apstāties, padomāt un rīkoties”.

Filma cenšas izskaidrot, kāda ir atšķirība starp bīstamību un sekām, kā tos iespējams novērst vai samazināt, un parāda tās praktiskās situācijās, lai būtu iespējams labāk izprast, ko nozīmē risks.

Risku novērtēšana

Mūsu mērķis ir padarīt daudz skaidrāk saprotamu risku novērtēšanu un tās nozīmi, novēršot nelaimes gadījumus un arodslimības. Jo īpaši mūsu mērķis ir:

- izskaidrot atšķirību starp bīstamajām situācijām un sekām;
- sniegt ieskatu risku novērtēšanā;
- ar piemēriem parādīt, ko mēs ar to esam domājuši;
- sasaistīt teoriju ar praksi.

Kāpēc jāveic risku novērtēšana?

Risku novērtēšana ir veiksmīgas darba aizsardzības sistēmas pamatā un galvenā iespēja, kā samazināt ar darbu saistītu negadījumu un arodslimību skaitu. Ja to veic labi, var uzlabot darba vidi, kā arī uzņēmuma sniegumu kopumā (darbs kļūst ērtāks, tāpēc var padarīt vairāk un kvalitatīvāks).

Kas ir risku novērtēšana?

Riska novērtēšana ir process, kura laikā tiek izvērtēti riski darbinieku drošībai un veselībai, kas sastopami darba vietās. Tā ir sistemātiska visu darba aspektu analīze, lai noteiktu:

- kas var radīt traumas vai veselības traucējumus;
- vai apdraudējumu var novērst, un, ja to nevar novērst;
- kādi ir vai kādiem vajadzētu būt preventīvajiem pasākumiem, lai riskus varētu kontrolēt.

Tipiskie riski darbavietās (daudzi no tiem sastopami arī mājās) ir:

- elektrība;
- ugunsbīstamība;
- darbarīki, jo īpaši griešanai paredzētie, piemēram, žiletas vai naži;
- elektriskais darba aprīkojums;
- paslīdēšana uz grīdas, aizķeršanās, nokrišana no trepēm vai kāpnēm, nokrišana no augstuma (piemēram, no sastatnēm vai no jumta);
- transports (riski transportlīdzekļiem, vadītājiem vai gājējiem);
- balsta un kustības sistēmas traucējumi, kas rodas smagu kravu nešanas, ķermeņa sagriešanas un pagriešanas, nepareizas pozas (piemēram, darbā ar datoru), atkārtotu kustību (piemēram, pie konveijera) rezultātā;
- ķīmiskās vielas un maisījumi – tūlītējs kaitējums rodas, tās ieelpojot, apdedzinot vai kairinot ādu, un ilgtermiņa ietekmes rezultātā var rasties vēzis, elpošanas ceļu slimības un alerģijas;

- bioloģiskie – baktērijas, sēnītes vai vīrusi, piemēram, ērcu encefalīts, veicot apzaļumošanas darbus, slimnīcās, medicīnisko analīžu laboratorijās, ja tiek slikti uzturētas gaisa kondicionēšanas iekārtas;
- troksnis, vibrācijas, lāzera radītā radiācija, jonizācijas radītā radiācija, elektromagnētiskie lauki, UV starojums utt.

Lai parādītu vairumu no šiem riskiem, var izmantot daudzas epizodes no dažādām Napo filmām. (A tabula).

Risku novērtēšana ar piecu soļu metodi

Šajā stundā galvenā uzmanība pievērsta pirmajiem diviem soļiem risku novērtēšanas metodē: darba vides riska faktoru un riskam pakļauto cilvēku apzināšanai un risku novērtēšanai un prioritāšu noteikšanai. *Pārējie trīs soļi (3. solis – Risku novērtēšanas pasākumu noteikšana, 4. Solis – Pasākumu īstenošana, 5. Solis – Uzraudzība un pārbaude) ir parādīti Napo bīstamo situāciju medību 2. stundā, kuras nosaukums ir „Iesaistīšanās un novērtēšana”.*

1. solis. Darba vides riska faktoru un riskam pakļauto cilvēku apzināšana

Atcerieties: par darba vides riska faktoru ir uzskatāmi visi faktori, kas var radīt kaitējumu – tie var būt gan darba materiāli un aprīkojums, gan darba metodes un darbinieku rīcība.

Lūk, daži padomi, kas palīdzēs apzināt galvenos darba vides riska faktorus:

- apsekojiet darbavietu, lai noskaidrotu, kas var radīt kaitējumu;
- aprunājieties ar darbiniekiem par problēmām, ar ko nākas saskarties darbavietā;
- ņemiet vērā faktorus, kuru ilgstoša iedarbība var iespaidot veselību un pie kuriem pieder, piemēram, liels troksnis vai saskare ar kaitīgām ķīmiskajām vielām, kā arī pamanāmākas bīstamās situācijas kā paslīdēšana vai pakļupšana.

Apzinot darba vides riska faktorus ir svarīgi noskaidrot, kuri cilvēki ir pakļauti darba vides riskam. Noskaidrojiet nevis atsevišķus cilvēkus, bet apdraudēto personu grupas, piemēram, „veikalu apmeklētāji”, „bibliotēkas apmeklētāji” vai „garāmgājēji”. Dažas grupas, piemēram, personas ar invaliditāti, mazi bērni vai gados vecāki cilvēki, var būt pakļautas lielākam riskam nekā citas grupas. (skatīt 2. epizodi „Noskaidro nezināmo” Napo filmā Riskantais bizness)

2. solis. Risku novērtēšana un prioritāšu noteikšana

Atcerieties: risks ir liela vai maza iespējamība, ka konkrētais darba vides riska faktors kādam var nodarīt kaitējumu (notiks nelaimes gadījums darbā vai attīstīties arodslimība).

Nākamais solis ir darba vides risku novērtēšana. Apsveriet:

- cik liela ir iespēja, ka darba vides riska faktors varētu radīt kaitējumu;
- cik nopietns šis kaitējums varētu būt;
- cik bieži (un cik daudziem) darbiniekiem nākas saskarties ar darba vides riska faktoru.

Lai novērtētu daudzus darba vides riska faktorus un darbības, bieži pietiek ar vienkāršu, saprātīgu novērtēšanu, kas neprasa izmantot īpašas prasmes un sarežģītas metodes. Šādu procedūru var piemērot, vērtējot darbības, kas nav saistītas ar īpašiem apdraudējumiem, un darbavietās, kur riski ir labi zināmi vai viegli apzināmi un kontrolējami. Pēc risku novērtēšanas tie prioritārā secībā jānovērš.

Augstākā prioritāte piešķirama riskiem, kas izraisa nopietnus negadījumus (piemēram, kritieni no augstuma) un tiem, kam ir liela iespējamība izraisīt negadījumus (piemēram, paslīdēšana vai bojātas grīdas). (skatīt epizodi „Novērtē risku” Napo filmā Riskantais bizness)

A tabula

Risks	Filma	Aina
Negadījumi uz ceļa		
Notriekšana ar transportlīdzekli	Napo filmā... Drošība būvlaukumā	6. Katram savs ceļš
Steigšanās vai nekonzentrēšanās	Napo filmā... Tirības skola	1. Nodomu maiņa
Noguruma stāvoklis un steigšanās	Napo filmā... Droša apkope	5. Steigā
Liels ātrums un slēptie riski	Napo filmā... Riskantais bizness	5. Riskanta kombinācija
Ugunsbīstamība		
Ugunsbīstamība	Napo filmā... Uzmanību, ķimikālijas!	3. Uzliesmojoši
Ugunsbīstamība	Labāko zīmju stāsts	2. Aizlieguma zīme – Smēķēt aizliegts!
Ugunsbīstamība	Labāko zīmju stāsts	4. Glābšanas papildzīme – Avārijas izeja
Ugunsbīstamība	Labāko zīmju stāsts	5. Ugunsdrošības zīme – Ugunsdzēsības aparāts
Elektrība		
Elektrība	Napo filmā: Drošība darba vietā...	Epizode, kurā Napo gatavo svētku apģaismojumu
Mehānismi		
Mehānismi	Napo piedzīvojumi	5. Pareizā aizsardzība īstajā laikā
Mehānismi	Napo filmā... Riskantais bizness	1. Novērtē risku
Troksnis		
Pakļaušana troksnim	Stop troksnim!	Visa filma
Ķīmiskās vielas		
Riski, kas saistīti ar ķimikālijām	Napo filmā... Uzmanību, ķimikālijas!	Visa filma
Paslidēšana un nokrišana		
Paslidēšanas risks	Napo piedzīvojumi	1. Noderīgie brīdinājumi
Nokrišana pa kāpnēm	Napo piedzīvojumi	2. Ar brīdinājumiem vien ir par maz
Nokrišana pa kāpnēm	Napo filmā: Drošība darba vietā... un citur	Epizode ar Napo uz trepēm, kas apkrautas ar priekšmetiem
Nokrišana no augstuma	Napo filmā... Drošība būvlaukumā	2. Bezdibeņa malā
Krītoši priekšmeti	Napo filmā... Drošība būvlaukumā	1. Būvdarbu drošība
Smagu priekšmetu pārvietošana ar rokām		
Smagas kravas	Napo filmā... Drošība būvlaukumā	5. Kā zibens no skaidrām debesīm
Smagas kravas	Napo filmā... Stop – pārslodze!	3. Skaldi un valdi
Smagas kravas	Napo filmā... Stop – pārslodze!	10. Turi mani cieši
Smagas kravas	Napo filmā... Stop – pārslodze!	6. Pagriezies, pagriezies
Nepareiza poza	Napo filmā... Stop – pārslodze!	5. Radikāla ergonomika
Nepareiza poza	Napo filmā... Stop – pārslodze!	8. Domā un pārvieto
Vibrācija		
Vibrācija	Napo filmā... Stop – pārslodze!	4. Sliktās vibrācijas

9/9

Napo apdraudējumu medību otrā stunda iepazīstina ar risku novērtēšanas otro pusi: iesaistīšanos un novēršanu.

Šo mācību materiālu sagatavoja EU-OSHA, apspriežoties ar Napo konsorciju – HSE (AK); DGUV (Vācija); INAIL (Itālija); INRS (Francija); SUVA (Šveice) un AUVA (Austrija).